(1991 ఏప్రిల్ నెల చతుర నుంచి రచయిత ప్రత్యేక అనుమతితో పునర్ముద్రణ)

(గత సంచిక తరువాయి)

"చాల్లే.. ఇంక నువ్వు నామీద పడతావ్" అంది చిరుకోపంగా.

"ఎవరిమీదా పడనవసరంలా. అయినా ఎవడి బతుకు ఆడు బతుకుతున్నాడు. అదట్టా, ఆడిట్టా అనేది మనకి అనవసరం. మనకే కాదే ఎవడికీ అవసరంలా. మనకి సేతయితే పక్కోడికి సాయం సేయాల. లేకపోతే గమ్మునుండి పోవాల. అంతేగాని ఎవురి గురించో మాటాడుకోటానికి మనమెవరమే. మా అయ్య సెప్పేవోడులే. నువ్వు ఓ ఏలు ఎదుటికి సూపిత్తే నీసి పది సేతులు సూపిత్తాయని. ఒకడ్ని ఆచ్చేపించటం ఎందుకు? ఇంకోళ్ళతో మాటలు పడటం ఎందుకు. ఎవడి పని ఆడుసేసుకుంటూ బతికితే ఏ తిప్పలూ లేవు."

"నీక్కూడా ఓ అమ్మాయి ఉండి ఇట్టాసేస్తే నువ్వూరుకుంటావా?"

"మరి కన్లేకపోయావా అమ్మాయిల్నీ" అన్నాడు.

"కంటే బాగానే ఉండేది. అల్లుణ్ణి వెతుక్కోవటానికి నేనే బయటెల్లాల్సి వచ్చేది"

"అమ్మాయి పుట్టినా, అబ్బాయి పుట్టినా మనం ఆళ్ళని కన్నాం తప్పించి ఆళ్ళ రాతల్ని కనలేదే. అది మాత్రం గుర్తుంచుకో."

సాంబయ్యలో కొత్త కోణం తెరుచుకుందప్పుడే తన నాన్నకు ఎలాంటి ఆలోచనలు లేవనే దాదాపుగా అనుకున్నాడు. కొన్ని విషయాల మీద ఆయన అభిప్రాయాలకోసం ఎదురు చూడటం కూడా అనవసరం అనుకున్నాడు. తన అంచనా ఎంత పొరపాటో ఇప్పుడు బాగా అర్థమౌతుంది.

ఈ ప్రపంచంలో వ్యర్థమైన పదార్థం అంటూ ఏదీ లేదు. మనుషులూ అంతే. అందరికీ ఆలోచనలుంటాయి. కొన్ని అభిప్రాయాలుంటాయి. అవి అందరి ముందూ వ్యక్తం చేయలేకపోవచ్చు. అలాంటి అభిరుచిగానీ, అవకాశం గానీ లేకపోవచ్చు. అంతమాత్రాన అభిప్రాయాలే లేవనుకుంటే అంతకు మించిన తప్పు మరోటి ఉండదు. అలాగే ఈ ప్రపంచంలో ఇంకో చిత్రం కూడా ఉంది.

ఎంతో తెలివి తేటలు ఉన్నవారిలా కనిపించే వారిలోనూ, నిజంగా తెలివితేటలు ఉన్నవారిలో కూడా ఒక్కోసారి ఎంతో అమాయకత్వం కనిపించవచ్చు. అలాగే అమాయకంగా కనిపించే వారు ఒక్కో సందర్భంలో ఎంతో గొప్పగా ప్రవర్తించవచ్చు. అందుకని మనుషులపట్ల శాశ్వతమైన అభిప్రాయాలు ఏర్పాటు చేసుకోవటం మంచిది కాదు.

పెళ్ళిళ్ళలాంటి విషయాల్లో గ్రామీణ జీవితంలో కొన్ని స్థిరమైన అభిప్రాయాలు పాతుకుపోయి ఉన్నాయి. ముఖ్యంగా అక్కడికి ఆధునిక భావాల వ్యాప్తి చాలా మెల్లగా జరుగుతూంది. అంతకుమించి అక్కడివారు ఓ స్థిరనివాసం

ఏర్పరుచుకున్నవారు. వారు సంచరించే ప్రదేశంకూడా అత్యంత పరిమితంగా ఉండిపోతుంది. పైగా వారికి పైనుండి వచ్చే భావాలు కూడా సహజంగా కొత్త ఆలోచనను కలిగించవు.

అలాంటిది తన తండ్రి ఈ విషయం గురించి ఏమాత్రం సీరియస్‌గా పట్టించుకోక పోవటం కూడా తనకు ఆశ్చర్యం కలిగించింది. తను అనుకున్న వ్యక్తికాదు. ఆయనలో ఇంకా తనకు కనిపించని బహుశా తన జీవితకాలంలో చూడలేని ఎన్నెన్నో గొప్ప లక్షణాలు ఉండి ఉంటాయి.

ఆంగ్లంతో పరిచయం అయ్యాక ఎక్కువగా జీవిత చరిత్రలు చదవాల్సి వచ్చింది. గొప్పగొప్ప నాయకుల్లో కొన్నిసార్లు కొన్ని గుణాల్ని వెదుక్కోవలసి వచ్చింది. ఓ రకంగా ఆలోచిస్తే దేనికయితే మారకపు విలువ ఉందో అదే ఉన్నతంగా కనపడుతుంది. రాజకీయాలు, కళలు, ఇంకా అనేకం. ఇవన్నీ ఫోకస్ చేయగలవాడు లభించగలిగితే ఓ విలువను సంతరించుకుంటాయి.

అసంఖ్యాకంగా ఉండే సాధారణ జనంలో ఉన్నటువంటి మహత్తర లక్షణాల్ని ఎవరు గుర్తిస్తారు? ఎవరు గుర్తించాలి?

ఈ ప్రశ్నకు ఆ క్షణం మాత్రం సాంబశివరావుకి సమాధానం దొరకలేదు. బహుశా అలాంటి జవాబు తర్వాత కాలంలో జీవితానుభవం మాత్రమే అందించగలదనే విషయం తను గాఢంగా నమ్మాడు. అందుకే సాంబశివరావు జీవిత విధానం ఏ రకంగా ఉన్నా అతనిలో అన్వేషణ చావలా.

ఓ రకంగా అతను ఇప్పుడు అస్థిత్వం కోసం పోరాటం చేస్తున్నాడు. ముందు కనీస జీవితం అవసరం. కనీసం జీవితం అంటే దాని పరిమితికి అంతం లేదుకదా అనే ప్రశ్న వస్తుంది. అందుకు చెందికూడా సాంబశివరావు కంటూ ఓ నిర్దుష్టమైన అంచనా ఉంది. ఆ స్థితికి చేరుకున్నాక ఇప్పుడు అనుభవించే లేదా ఇప్పుడున్న తరహా తను జీవితం కొనసాగించాడు. మనిషికి ఎప్పుడూ ఒకటే తరహా జీవితం ఉండకూడదు. దానివలన వచ్చే ప్రమాదం ఓ దశ తర్వాత ప్రవాహం ఆగిపోతుంది. ఎక్కడో నిలకడగా నిలిచిపోతుంది. మానవజీవితం ఓ ప్రవాహం అనుకుంటే అది నిరంతరం ప్రవహించాల్సిందే అలా ప్రవహించగలిగినప్పుడే అందులో ఉన్నవన్నీ కొట్టుకుపోతుంటాయి. ప్రవాహం ఆగిపోయిన చోట కనపడేదేమిటి? రకరకాల మార్పులు. ముందు ఆ నీటికి స్వచ్ఛత ఉండదు. రకరకాల క్రిములు ప్రవేశిస్తాయి. మనకు గుర్తు తెలియని మొక్కలు మొలుచుకొస్తాయి. ఇంకా ఇంకా అవి భరించలేనంత దుర్వాసనను వెదజల్లుతాయి. ఆ తర్వాత ఆ ప్రభావం పరిసరాల మీదా, ప్రాణుల మీదా పడుతుంటాయి. అందుకే మనిషికి మార్పులేని ప్రపంచం అంటూ ఉండకూడదు. అలా అని చెప్పి క్షణక్షణమూ మారేది కూడా అవసరంలేదు. దానికో గమ్యం అంటూ ఉండదు.

బహుశా గంగాధర్‌తో పరిచయం అంత గాఢతరం కావటానికి కారణం ఇదికూడా కావచ్చు. మనిషికి జిజ్ఞాస ఏ రూపంలో ప్రారంభంకావాలి.. ఏ రూపంలో వ్యక్తం కావాలి అనే సమస్యకూడా ఉంటుంది. అయితే ఓ పరమ ప్రయోజనం కోసం నిలబడేవారు తాము సాధించదలుచుకున్నది ఏ మేరకు ప్రశంసలకూ, ప్రచారానికీ అనుగుణంగా ఉంటుంది. అనేది పట్టించుకోరు.

సాంబశివరావు తిరిగి వెళ్ళాక సులోచనతో ఈ విషయం గురించి చర్చించాడు. ఆమెకూడా అంతకు ముందు తను సేకరించిన ఓ వార్తను చూపించింది. అది చదివాక ఆశ్చర్యంతోపాటు రకరకాల భావాలు కలిగాయి.

అతను ఓ సామాన్యుడు వాళ్ళ నాన్నతో కలసి అతను నడిచివస్తుంటే ఎదురుగా పెద్ద కొండ కనిపించింది. అది తమ దారికి అడ్డంగా ఉంది. తమకే కాదు ఎందరికో అడ్డంగా ఉంది. అందువల్ల మనుషులందరూ చుట్టూ తిరిగి పోవాలి.

పోతున్నారు. కొండను వారేం చేయగలరు. బతిమాలలేరు. చేతనయితే దాన్ని బద్దలుచేయాలి. ఓ మార్గాన్ని నిర్మించుకోవాలి. అది ఎవరు చేయాలి? వ్యక్తులకు అది సాధ్యం అవుతుందా? కాదు కొండలు ఊరికే పగలవు. దానికి శక్తి కావాలి. శ్రమకావాలి. అంతకంటే ముందు ప్రేలుడు పదార్థాలు కావాలి. ఇవన్నీ కావాలంటే ప్రభుత్వం వారు కదిలి రావాలి. ప్రభుత్వం కదిలి రావాలంటే అనేకమంది కలసి రావాలి. మరా తీరిక ఎవరికి ఉంది? ఎవరికి లేదు. అందరూ చుట్టూ తిరిగి ప్రయాణం చేస్తుంటారు. కొంతమంది కొండను తిడతారు. మరి కొందరు ప్రభుత్వాన్ని తిడతారు.

అతను మాత్రం అలా చేయలేదు. తను కొండను తొలవటానికే నిశ్చయించుకున్నాడు. చాలామంది నవ్వుకుని ఉంటారు. నిరాశ పరిచి ఉంటారు. అతను అలా తను కొండతో పోరాటం చేస్తున్నాడు.

నిమిషాలు, గంటలు, రోజులు గడిచాయి. సంవత్సరాలు పాతబడిపోయాయి. దశాబ్దాలు వెనక్కి వెళ్ళాయి.

రెండు దశాబ్దాల సుదీర్ఘ పోరాటం అనంతరం కొండను తొలిచాడు. ఆ సుత్తిని భుజం మీద పెట్టుకుని సంతోషంతో పొంగిపోయాడో, భోరున ఏడ్చాడో ఆ క్షణం ఎవరికీ తెలియదు.

ఈ కాలమంతటిలోనూ జరిగిందేమిటి? అతని తండ్రి మరణించాడు. అతని శక్తులు హరించాయి. అతని యవ్వనం కరిగిపోతోంది. ఇంక తను ఏ ఏ స్పందనలకు దూరం అయినాడో అతనే చెప్పుకోలేకపోవచ్చు.

ఇప్పుడక్కడ రోడ్డు ఉంది. అతను జయించాడు. కొండ మాత్రం పగిలిపోయింది. ఎవరతను? సామాన్యుడు కాదూ. ఆ వార్తను ఎంతమంది చదివి ఉంటారు? ఎంత మంది అతన్ని తలుచుకుని అభినందించి ఉంటారు? ఓ ప్రభుత్వ పతనం గురించో, ఓ సినిమానటుడి అలవాట్ల గురించి చదివినంత ఆబగా అందరూ చదివి ఉండకపోవచ్చు.

అసలు అతను కొండను బద్దలు చేయాలనుకున్నప్పుడు, చేస్తున్నప్పుడు ఇలాంటి వాటి గురించి ఆలోచించాడా?

రేపు ఆ రోడ్డుమీద నడిచేవారందరికీ అతని చరిత్ర తెలుస్తుందా? మరెందుకంతటి శ్రమను తలకెత్తుకున్నాడు.

మనిషికి ఇవన్నీ అర్థం చేసుకోవాలనే జిజ్ఞాస కావాలి. తీరిక కావాలి. అలా కావాలంటే ముందు తాము ఎలా బతుకుతున్నామో తెలుసుకోవాలి. ఇకముందు ఎలా బతకాలో తెలుసుకోవాలి.

"అద్భుతమైన వార్త కదూ" అన్నాడు సాంబశివరావు.

"అత్యల్పమైన వార్త కూడా" అంది సులోచన.

"నేషనల్ హీరో" అంటూ మరీ మరీ అభినందించాడు.

"ఈ పని చేసింది ప్రభుత్వం కాదు. బాగా డబ్బుండి హాబీగా చేసిన లక్షాధికారి కాదు. బుల్డోజరులు కాదు. మందుగుండు కాదు. కేవలం ఓ సుత్తిని పట్టుకున్న సామాన్యుడు బ్రైవో.. శిరసు వంచాలి" అన్నాడూ.

"మనం వంచటమేమిటి? పర్వతమే వంచింది" అంది సులోచన.

వారిద్దరూ అలా చాలాసేపు అతనికేసి చూస్తుండిపోయారు.

"నాకూ కొన్ని కోరికలున్నాయి" అన్నాడు సాంబశివరావ్.

"ఏమిటో చెప్పండి" అంది.

"మా వూరికి ఏమైనా చేయాలని?"

"ఏం చేయాలనుకుంటున్నారు?"

"ఏదో ఒకటి చేయాలని ఉంది. ప్రత్యేకంగా ఇది చేయాలని ఉందని ఈ రోజు అనుకోవటంలేదు. ఏదైనా చేయాలనే ఆశ తప్పితే అదేమిటో భవిష్యత్ నిర్ణయిస్తుంది. మన ఆలోచనలు ఎప్పుడూ ఒకేరకంగా ఉండవుకదా" అన్నాడు.

"మంచిదేకదా" అంది.

"దానికి ముందు నేనో మహాయుద్ధం చేయాలి. ఏదైనా చేసేముందు నేను స్థిరపడాలి. అదేం లేకుండా నేనేం చేసినా అది సమగ్రం కాకపోవచ్చు" అన్నాడు. ఆ తర్వాత చెప్పాడు.

"మా ఊర్లో కొంతమంది ఉన్నారు. వారందరికీ డబ్బుందనే అహంకారం ఉంది. అంతకుమించి వారికి మొత్తంగా ప్రజలందరిమీదా ఏదో హక్కు ఉందనే ధోరణి ఉంది. నాకెందుకో వారి ప్రవర్తన తలుచుకున్నప్పుడల్లా ఆ మోనావలిని బద్దలు చేయాలని ఉంటుంది."

"పెద్ద ఆలోచనే" అంది సులోచన.

"అందుకేగా చెబుతుంది. ఆ ఊర్లో ఏం చేసినా వాళ్ళే చేయిస్తారు. అంటే మా ఊరినంతా వాళ్ళు బాగుచేశారనో, ఏదో చేయించారనో కాదు. గుడిలాంటిది కట్టించారు. అక్కడ సంబరాలులాంటివి చేయిస్తారు. అంతకుమించి పెద్ద పెద్ద పనులేం చేయరు. అంతదాకా ఎందుకు? మాకు చుట్టుపక్కల చాలా గ్రామాలున్నాయి. ఇప్పుడున్న బడి స్థాయి పెంచితే చాలామంది పిల్లలు మైళ్ళవరకూ నడిచే దూరం తప్పుతుంది ఎవరికీ బడి విషయం గురించే పట్టదు" అన్నాడు.

సులోచన సాంబశివరావునే చూస్తూ కూర్చుంది.

వారికి ప్రతి రోజూ కలసి కనీసం అయిదు నిముషాలైనా మాట్లాడుకోకపోతే ఏదో వెలితిగా ఉంటోంది.

చివరిసారిగా పరీక్షలు అయిపోయాక కలుసుకున్నారు.

"ఇప్పుడు చెప్పండి. రేపటినుండి మనం కలుసుకోం కదూ" అంది సులోచన.

"అవును"

"తర్వాత మీ ప్రోగ్రాం ఏమిటి? ఇంకా చదువుతారా?"

"లేదు. నాకు చదవాలనిపించటంలేదు"

"ఎందుకని?"

"నాకెందుకో ఉద్యోగం చేయాలనిపించటంలేదు" అన్నాడు.

"మరేం చెయ్యాలని"

"మొదట హైదరాబాదు వెళ్తాను. అక్కడ మెల్లగా ఏదైనా వ్యాపారంలాంటిది మొదలు పెడతాను" అన్నాడు.

"డబ్బు అవసరం అవుతుందికదా"

"అవుతుంది. చూద్దాం. ఇప్పటి ఆలోచన అది, ఆ తర్వాత ఏం జరుగుతుందో.. ఇంటి దగ్గర్నుండి డబ్బు అందటం కష్టం. ఇప్పటివరకూ నేను ఇంటి పరిస్థితి గురించి పెద్దగా పట్టించుకోలేదు. కాదూ, కూడదంటే నాన్న ఎక్కడోచోట తెచ్చి ఇస్తాడు. నాకే ఇష్టంలేదు. నా తిప్పలు నేను పడతాను. నాకాళ్ళ మీద నేను నిలబడతాను" అన్నాడు సాంబశివరావు.

"ఆ మాత్రం పట్టుదల ఉంటే విజయం సాధించవచ్చులే" అంది సులోచన.

"పట్టుదల ఉన్నంత మాత్రాన సరిపోతుందా? అనేకం కలసిరావాలి. సరే నా ప్లాన్ అది. ఇంక మీ గురించి చెప్పండి. ఇంకా చదవాలనుకుంటున్నారా?"

"నా కయితే చదవాలనే ఉంది. మరి అమ్మ అందుకు అంగీకరిస్తుందనుకోను."

"మరేం చేయాలని?

"ఇంక చేసేదేముంది? ఆ క్షణం కోసం ఎదురు చూడాల్సిందే" అంది నవ్వుతూ.

ఆక్షణం సులోచన కళ్ళలో కొద్దిపాటి నిరుత్సాహమూ, సిగ్గూ కూడా తొంగి చూశాయనుకున్నాడు సాంబశివరావు.

ఆ తర్వాత ఏం మాట్లాడాలో తనకి అర్ధంకాలేదు. కొద్దిసేపటివరకూ ఎవరి ఆలోచనల్లో వారున్నారు. సాంబశివరావుకి ఏదైనా చెప్పాలనే ఆరాటంగా ఉంది. అందుకు తగ్గ భాషా.. ధైర్యమూ కూడా ఆ సమయంలో కరవవుతున్నాయి. సులోచన పరిస్థితి కూడా అదేవిధంగా ఉంది. సాంబశివరావ్ ఏదైనా చెబితే బాగుండుననిపించింది. కొద్దిసేపటి తర్వాత ఇద్దరూ ఒకేసారి తల ఎత్తటం, ఇరువురి కళ్ళూ కలుసుకోవటం. జరిగిపోయాయి. ఇద్దరికీ నవ్వు వచ్చింది.

"ఎందుకు నవ్వుతున్నారు?" అన్నాడు.

"మీరు నవ్వారు కదా"

"అవును కదూ. కొన్నిసార్లు మాటలు రావు"

"ఏ విషయం?" అంది సులోచన.

"మనం ఇంక కలుసుకోం అనుకుంటుంటే నాకు చాలా దిగులుగా ఉంది. ఈ నడుమకాలంలో మనం మంచి స్నేహితులం అయ్యాం" అన్నాడు.

"నాకూ అలానే ఉంది"

"సులోచనా మీరేం అనుకోకపోతే నామీద మీ అభిప్రాయం చెప్పండి" అన్నాడు.

"మంచి ఫ్రెండ్"

"నా కుటుంబం గురించి మీకు చెప్పాను కదా. అలాగే మీ గురించి నాకు తెలుసు. సో.." అంటూ ఆగిపోయాడు.

సులోచన అతని కళ్ళలోకి చూసింది.

"ఇప్పుడు ఇలా ఆలోచించటం ఎంతవరకు సమంజసం అనిపిస్తుంది. అయితే ఇప్పుడు ఆలోచించకపోతే ఆ తర్వాత జీవితాంతం బాధపడాలి"

"ఏ విషయం" అంది సులోచన.

"మీకు తెలియందేముంది. మీ తర్వాత కార్యక్రమం పెళ్ళేగా?"

"అవును."

"అవును"

"మీరు పెళ్ళి చేసుకుని నాకు దూరం అయిపోతారా?"

"ఏం చేయమంటారు?" అంది.

"నాకోసం ఆగకూడదూ. మీరంటే నాకు ఇష్టం కలుగుతుందే"

"ఇష్టమొక్కటేనా? ప్రేమకాదా?"

"ప్రేమ కూడానూ" అన్నాడు.

అదేక్షణం దుర్గమ్మ గుర్తొచ్చింది.

ఆవిడ సిక్త్‌సెన్స్‌కి ఈ వార్త అందే వుంటుంది. మరి కొద్దిక్షణాల్లో ఊరంతా గుప్పుమంటుందేమో?

"అది సరే. మా గుంటూరు జిల్లాలో మీకు బంధువులు లేరా?"

"ఎందుకు లేరు?" అంది సులోచన.

"అందులో దుర్గమ్మ అనే పేరుగల వారెవరూ లేరుగా."

"ఏమో? నాకు తెలియదు. ఎందుకలా అడిగారు?" అంది.

"తర్వాత చెబుతాను. నాకు ఏం ఆలోచించుకోవాలో అర్థం కావటంలేదు. ఓ పక్క హైదరాబాదు వెళ్ళాలని ఉంది. ఇంకోపక్క మీకు పెళ్ళి అయిపోతుందేమో అనే భయంగా ఉంది. అయినా రెండు సంవత్సరాలు ఆగితే నేను పెళ్ళిచేసుకుంటాను. అంటే మీ అమ్మగారు అంగీకరించరు కదా. అయినా అన్నీ అయిపోయినట్లుగా మాట్లాడుతున్నాను. ఇంతకూ నేనంటే మీకు ఇష్టమేనా?" అన్నాడు సాంబశివరావ్.

"నాకు ఇష్టమే. ముందు మీరు కంగారుపడటం మానేయండి" అంది సులోచన.

"ఇప్పుడు చెప్పండి. మీరు రెండు సంవత్సరాల తర్వాత పెళ్ళి చేసుకుంటానంటే మా అమ్మ అందుకు అంగీకరిస్తుందా అనేగా. సమస్యే లేదు. ఖచ్చితంగా ఒప్పుకోదు. అసలు ఆమె అనుకోవటం ఇప్పటికే నా పెళ్ళి ఆలస్యం అయిపోయిందని. ఇంక మీరు సెటిల్ కాకుండా పెళ్ళి చేసుకోవటం ఏమిటనే ఆలోచనలో ఉన్నారు. అంతేగా?"

తలుపాడు రావ్.

"నా అభిప్రాయం చెప్పమంటారా?"

చెప్పండి."

"మనం పెళ్ళి చేసుకుందాం"

"కానీ.."

"నన్ను చెప్పనివ్వండి. మనం పెళ్ళిచేసుకున్నందువల్ల మీ ప్రణాళికలకి ఎలాంటి ఆటంకం కలగదు. రెండో విషయం పెళ్ళి చేసుకున్న వెంటనే కాపురం పెట్టరుకదా. అందువలన మీరు దిగులు చెందాల్సిన పనిలేదు. కొన్నిరోజులపాటు నేను అమ్మదగ్గరుంటాను. లేదా మీ అమ్మగారి దగ్గరుంటాను. కాదంటావా హైదరాబాదే వస్తాను. ఇంక మనం సంసారం పెట్టొచ్చు అనుకున్నప్పుడే మీ దగ్గరకి వస్తా. ఇలాంటిదానికైతే అమ్మ అంగీకరిస్తుంది."

"అసలిప్పుడు నా కింకో అనుమానం వస్తోంది" అన్నాడు.

"ఏమిటండి బాబూ"

(కొనసాగింపు వచ్చే నెలలో)

Click here to share your comments